

La força del rumor: d'arma bèl·lica a perill en l'era digital

JOAN SERRA

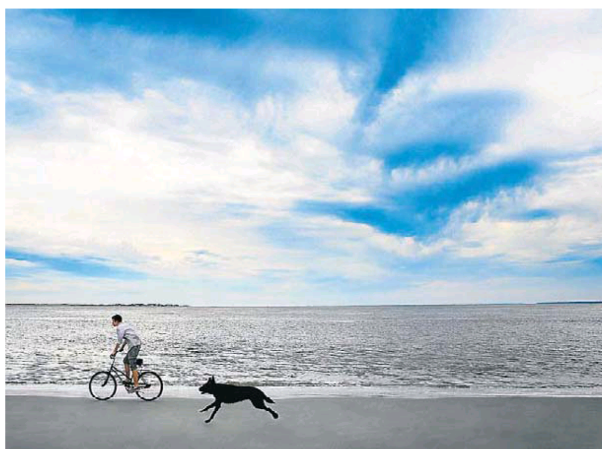
Per entendre com el nazisme va corcar la societat alemanya i va abocar-la a l'ostracisme

de la guerra és instructiu llegir William Shirer, corresponsal nord-americà que va escriure des de Berlín l'obsessió imperialista de Hitler. Les seves cròniques radiofòniques per a la CBS, convertides en diari a *Diario de Berlín (1936-41)*, retraten la quotidianitat de la població germanica en la gestió del desastre, un període intoxicat per la propaganda feixista. El control de la premsa exercit per Joseph Goebbels traspua en cada aportació del testimoni de Shirer, capaç de mesclar les aspiracions dels jerarques nazis, els episodis de censura que patia com a periodista i el relat del dia a dia a Berlín en el trajecte cap a la Segona Guerra Mundial en un magnífic llibre de vivències que després tindria continuïtat. En el diari de Shirer hi apareixen els rumors i les imprecisions publicades en la premsa de l'època, alimentades pels interessos bèl·lics. La fabrica de rumors que va ser la guerra és l'objecte d'estudi de Marc Argemí a *Rumors en guerra. Desinformació, internet i periodisme*, que analitza les mentides que el Regne Unit va difondre durant el conflicte. És una obra de narració amena i documentació extensa.

Argemí es va submergir en els arxius britànics i hi va trobar els secrets del laboratori de rumors dissenyat per Londres. Els documents analitzats pel periodista detallen com funcionava la unitat dedicada a desinformar -anomenada Political Warfare Executive (PWE)-, el braç executor d'una artilleria més poderosa que els tancs, posada en pràctica per confondre i desanimar l'enemic. L'autor recull "petites grans mentides d'èxit", com el rumor segons el qual el general Ernst Udet, segon de Hermann Göring a la Luftwaffe, s'havia suïcidat. La notícia, publicada a la premsa britànica, va haver de ser desmentida per Alemanya. Resulta que Udet es va suïcidar realment tres mesos després. El debat sobre el rigor del periodisme és exportable als nostres dies. Argemí fa un toc d'alerta als professionals. I adverteix que internet és la "república del rumor".

RUMORS EN GUERRA
MARC ARGEMÍ
ACONTRAVENT
204 PÀG., 12€

GETTY IMAGES

Sempre serem fidels?

MARINA ESPASA

Dir que ens trobem davant d'un llibre desconcertant encara és dir poc. *El fiel Ruslán* és d'aquella mena de lectu-

res que obliguen a estar en alerta permanent, amb les orelles ben dretes i oscil·lants. I és que el Ruslán, el protagonista absolut d'aquest llibre, és ni més ni menys que... un gos. Un pastor caucàsic. Això no vol dir que el punt de vista sigui el seu però, en un exercici digne d'admiració, el narrador -omniscient- aconseguix ficar-nos a dins del cap del gos, que flairem com ell, que roseguem ossos com ell, que comptem només fins a cinc com ell i que entenguem ordres senzilles de l'amo. La metàfora del gos vigilant de guelag com a denúncia del caràcter mesell dels homes sembla òbvia, però no ho és

tant. O ho seria si el llibre de Vladimov no es mantingués ferm en la tria d'un punt de vista tan -i ja em perdonaran la metàfora- arran de terra: és precisament perquè no abandona ni per un instant el punt de vista animal que fa vàlid el retrat cru dels humans. Des d'un punt de vista literari, és perquè no abandona l'aposta inicial, per molt arriscada que sigui, que el conjunt esdevé compacte, creïble.

El Ruslán és un gos entrenat per ser implacable: corre pels boscos perseguint presoners que han provat d'escapar-se del camp, camina al costat de les fileres de presoners com si fos un gos d'atura i sap saltar i mossegar la jugular de qualsevol que es desvia ni que sigui un mil·límetre de la disciplina marcial del camp. La seva vida és ordenada i té sentit només gràcies a aquest ordre i a l'obediència cega a l'amo. ¿Però què passa el dia que

EL FIEL RUSLÁN
GUEORGUI VLADIMOV
LIBRES DEL
ASTEROIDE
TRINA MARCELA BEDIÓN
230 PÀG., 12,95€

El dring de l'ànima

VÍCTOR OBIOLS

Un escriptor que empara el seu sojorn poètic sota paraules alades del gran Bartomeu Rosselló-Pòrcel dona indici que ja ens trobem en contrade de bon auguri per iniciar el trajecte. Aquest començament, *Una llunyana veu em crida*, que Joan Vinyoli reprendria amb tanta profunditat i vibració, tot i l'alenada modernista amb què l'amania Rosselló -tan fascinat també pel barroquisme de Vicenç Garcia, i pel Barroc en general-, és encara -i per sempre- pur, perquè és la veu de la poesia: la veu crida el poeta perquè, al seu torn, ell esdevingui veu.

El poeta radar, per mor de la metàfora, tot detectant i afinant la

percepció en rebre, convertint en emissió verbal el resultat d'allò que ha processat. Un emblema, el radar, collit d'una lletra de cançó de Santiago Auserón. Com bé diu Lluís Calvo en el pròleg: "Aquest *Radar* [...] envia senyals d'una poesia potent, compromesa, feta vida amb els caires sagnants dels mots i feta mot amb les torbacions del viure". El recull està organitzat en tres seccions, *Vic oberta i estesa*, el solet; *En un dau cansat i oblit*, l'obaga, i *Aforismes d'una corda i la seva ombra (2008-2009)*, el pòsit de reflexió que ha deixat el trajecte poètic. Una bona manera de conformar el missatge: la llum, les ombres i el pensament que deixen.

I amb tot, cada secció està feta de clarsobscurs. Vic és "oberta i es-

RADAR
RICARD MIRABETE
TÈMENOS
76 PÀG., 12€

l'amo desapareix? ¿El dia que unes excavadores tiren a terra els murs que envolten el camp i deixen que tothom faci el que vulgui? En altres paraules, què passa el dia que se li concedeix la llibertat a un animal (o a una persona, o a un poble!) que fins aleshores ha viscut només com a esclau? Aquesta era la pregunta que es feia tothom a la Unió Soviètica després de la mort de Ióssif Stalin i el desmantellament dels camps de treballs forçats, i que Gueorgui Vladimov (1931-2003), un periodista fill d'una mare morta al gulag, es va fer primer en forma de conte que va córrer de manera clandestina per tot el país i, al cap d'uns quants anys, en forma d'una novel·la que va publicar a Alemanya.

Conservar l'esperit de sentinella

El llibre no es fa aquestes preguntes de manera literal, sinó que descriu el dia a dia d'un protagonista desorientat i perdut que, molt a poc a poc, agafa una rutina que dona sentit a l'existència. El que fa el Ruslán és acompanyar un dels antics presoners del camp, que ara fa de fuster, pels boscos dels voltants, veure com talla la llenya i després observar, pacient, com fabrica un armari que no acaba mai. La vida entra en una mena de punt mort i tot s'instal·la en una nebulosa: el gos enyora el passat però comença a adaptar-se a aquesta nova forma de vida, més imprecisa i menys paudada. Però l'esperit de sentinella que té no el deixa ser del tot feliç.

Llavors arriba el millor de la novel·la: la intensitat puja molt més i l'enfrontament entre homes i gossos talla l'ale. No podem explicar el que passa, però sí que reproduïm un fragment immediatament anterior al desencadenament final: "*este animal fuerte, maduro y pleórico [...] sentia en sí nuestros arneses rígidos y monstruosos y tomaba por felicidad que ese arnés no le apretara demasiado en ninguna parte*". Confondre la felicitat amb el fet d'estar empresonat, ja sigui a l'interior de la caverna imaginada per Plató o a la torre de Segismundo de l'obra de teatre de Calderón de la Barca: vet aquí el problema més essencialment humà de tots, explicat per un gos fidel.

tesa", però "tant és el destí que triïs", i el poeta fa l'esforç del do de síntesi per clamar (en veu baixa): "Tot en mi és tan sols un raig / que passa, que crema, que lluu". Aleshores retorna, iniciant la segona secció, un epígraf de Rosselló, amb aquelles immarcescibles "hoïres entintades de capvespre", expressió sublim de l'obagosa declinació de l'ànima, i un calfred ens recorre l'espina, i una sacsejada de nostàlgia, en la perfecta evocació que representa "la ferra remor / dels mosquits del carrer de l'ombra". Els aforismes penetrants s'obren amb fortes divises, de Kafka i Gottfried Benn, que porten el poeta a resumir amb justesa l'esperit dels temps: "...i ningú no escolta el dring de l'ànima".